

Naturrestaurering – utmaningar, effekter och målkonflikter

Utlysning av medel till forskningsprogram

Utlyst belopp	Högst 40 MSEK under fyra till sex år. Avser finansiering av ett eller två program.
Föransökans längd	Maximalt fem sidor + bilagor (försättsblad samt cv från max fem nyckelpersoner).
Motfinansiering	Inget krav på motfinansiering.
Föransökan Mistra tillhanda senast	4 december 2025, kl. 16.00. Ansökan skickas till mail@mistra.org som en sammanhållen pdf.
Bilagor	Godkända kostnader i Mistraprogram
Kontakt	Lisa Almesjö, tel: 073 080 44 95, e-post: lisa.almesjo@mistra.org

Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra, bjuder in forskargrupper att i samverkan med aktörer utanför akademien, inkomma med förslag till ett nytt forskningsprogram om naturrestaurering. Syftet med utlysningen är att, i form av forskningsprogram, etablera en till två tvärvetenskapliga forskningsmiljöer med särskild kompetens om restaurering av naturmiljöer utifrån ekologiska, samhälleliga och ekonomiska aspekter. Satsningen ligger i linje med Mistras uppdrag att investera i miljöstrategisk forskning.

Denna utlysning genomförs i två steg. Sökande till det första steget lämnar in en kortare föransökan. Efter utvärdering av en internationell expertpanel, inbjuds ett urval av konsortier att inkomma med en fullständig ansökan. Mistra avser att tilldela ett till två av de fullständiga programförslagen forskningsmedel. Det är inte möjligt att inom ramen för denna utlysning söka medel för enstaka projekt.

Bakgrund

Statusen för världens ekosystem är bekymmersam och i tydlig nedgång i ett globalt perspektiv (1, 2). Kritiska arter och habitat hotas och ekosystemtjänster som exempelvis rent vatten, pollinering, klimatreglering och skydd mot naturkatastrofer riskerar att försämrans i många regioner. Även i Europa och Sverige är situationen för natur och ekosystem allvarlig och den biologiska mångfalden visar på en ihållande negativ trend, där flera viktiga naturtyper och arter uppvisar låg status (3, 4, 5).

Naturrestaurering, som ett verktyg för att komplettera juridiskt skydd av natur och skötselåtgärder, har fått ökad uppmärksamhet under 2020-talet. Exempelvis har FN:s artionde för naturrestaurering och EU:s förordning om naturrestaurering (6) tillkommit som svar på att tidigare politiska mål och bevarandeinsatser inte räckt till för att vända den negativa utvecklingen.

Naturrestaurering är ett samlingsbegrepp som innefattar att återställa ekosystem till mer naturliga och välfungerande tillstånd. Det kan till exempel handla om att återinföra hydrologiska processer, återskapa vegetation, förbättra livsmiljöer för arter eller eliminera invasiva arter. Syftet är ofta att främja både ekologi och samhälle genom att öka biologisk mångfald, stärka ekosystemtjänster och öka resiliensen mot exempelvis klimatförändringar. Naturrestaurering kan också ha som mål att bidra till att förbättra människors hälsa och säkerhet genom att skapa rekreationsområden, säkra vattenförsörjning och skydda mot naturkatastrofer.

Trots att naturrestaurering i olika former varit föremål för forskning och praktik under lång tid, finns kunskapsluckor och utmaningar. Detta gäller inte minst på systemnivå och i det längre tidsperspektivet. Nya målkonflikter riskerar att uppstå till följd av exempelvis klimatförändringar, geopolitiska spänningar och ökat fokus på europeisk konkurrenskraft. Samtidigt måste åtgärder för att säkra tillgången till livskraftiga habitat öka i och med genomförandet av EU:s naturrestaureringsförordning. Synergier mellan produktion och naturbevarande insatser kan stärkas genom vetenskapliga framsteg, nya metoder för restaurering och bevarande, samt en växande medvetenhet om naturens betydelse i politik, näringsliv och civilsamhälle. Naturrestaurering kan bidra till att återställa ekosystemens funktionalitet, stärka motståndskraften mot klimatförändringar och samtidigt skapa långsiktiga värden för både samhälle och näringsliv.

Syftet med utlysningen

Med denna utlysning vill Mistra främja forskning och innovation som utvecklar nya kunskaper, verktyg och strategier för effektiv och långsiktig naturrestaurering, med hänsyn tagen till de olika målkonflikter och metodologiska utmaningar som restaurering innebär. Särskilt efterfrågas tvärvetenskapliga angreppssätt som förenar olika vetenskapliga perspektiv, samt interagerar med relevanta aktörer inom och utanför akademien. Målet är att bidra till en

utveckling där restaurering blir en integrerad del av hållbar mark- och vattenförvaltning, samt en drivkraft för klimatanpassning, resiliens och samhällsomställning.

Programmets inriktning

Mistras forskningsatsning om naturrestaurering ska bidra till kompetensuppbyggnad i frågor som har avgörande betydelse för framtida goda livsmiljöer och ett hållbart och produktivt samhälle. Mistra vill stimulera till lösningar som inte bara återställer förlorade naturvärden, utan också skapar nya möjligheter för ett hållbart samhälle. Nya forskningsrön, tekniska innovationer och ett växande engagemang i både offentlig och privat sektor öppnar för lösningar som kombinerar ekologiska, ekonomiska och sociala vinster. Ambitionen är att utveckla, eller vidareutveckla, en eller två stark (-a) forskningsmiljö (-er) som kan leva vidare efter Mistras finansieringsperiod.

Mistra ser gärna att utlysningens tema tolkas kreativt, men förutsätter en holistisk och långsiktig ansats. Se avsnittet nedan (Riktlinjer för sökanden) för ramvillkor och formella krav.

Mistra föreskriver inte forskningsprogrammets närmare inriktning, men ger följande exempel som potentiellt relevanta utgångspunkter och utmaningar:

- Ekosystemens och landskapens komplexitet innebär per definition att restaurering är utmanande, särskilt i ett föränderligt klimat. Mänskliga aktiviteter riskerar dessutom att löpande förändra förutsättningarna. Bland annat genom mark- och vattenanvändning, och genom att tillföra nya organismer och/eller skapa nya samlingar av organismer.
- Frågor kopplade till referensvärden och målformuleringar, liksom uppföljning av åtgärdernas effektivitet och effekter över tid. Metodutmaningar och hur dessa kan lösas med hjälp av ny teknik.
- Klimatförändringarnas påverkan på ekosystemens hälsa och stabilitet. Även hur miljöer med god ekologisk status kan bidra till att mildra effekter av klimatförändringar, exempelvis genom upptag av plötsliga och stora vattenmängder eller skydd mot höga temperaturer. Här finns också kopplingar till människors hälsa och säkerhet.
- Ekonomiska, sociala och kulturella faktorer, som lokala samhällens behov, näringar och engagemang, bidrar till förutsättningar och ramar för naturrestaurering. Målkonflikter, olika drivkrafter och intresseområden behöver hanteras för att säkerställa långsiktig ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet.

Riktlinjer för sökande

Följande riktlinjer gäller:

- Programmet ska bedrivas som en sammanhållen forskningsplattform med målet att etablera en vetenskapligt konkurrenskraftig och samhällsrelevant forskningsmiljö inom naturrestaurering. Programmet kan också vara en vidareutveckling av en redan befintlig forskningsmiljö.
- Programmet förutsätts innehålla samarbeten över disciplins- och fakultetsgränser. En bred sammansättning av discipliner premieras dock inte *per se*, inte heller antalet medverkande aktörer. Programmet ska bära tydlig internationell prägel, men ett fåtal dedikerade parter är att föredra framför många löst anknutna.
- Samarbeten och utbyten med relevanta aktörer utanför akademien (exempelvis offentlig sektor, regionala, kommunala och internationella organisationer, små- och medelstora företag och industri, samt icke-statliga organisationer) är en förutsättning för att

uppfylla utlysningens syfte och mål. Det är dock upp till konsortiet att forma ändamålsenliga samarbetsformer för dessa.

- Programmet ska ha en tidsomfattning om 4–6 år, med en option om förlängning efter utvärdering. Mistra bidrar under den första perioden med totalt högst 40 MSEK. Finansiering från andra källor är under denna fas inget krav.
- Huvudsökande och tilltänkt programvärd måste vara en svensk organisation. Endast juridiska personer kan ansöka om finansiering. Vårdorganisationen och deltagande organisationer förväntas vara samordnade i ett konsortium som lämnar in en gemensam ansökan.
- Mistra förbinder sig inte att finansiera någon forskning alls inom ramen för utlysningen om ansökningarna bedöms hålla för låg kvalitet. Inte heller förbinder sig Mistra att finansiera programmet i fler faser än en.

Föransökans innehåll

Föransökan ska skrivas på engelska och måste följa angivna sidbegränsningar, samt bestå av följande delar och bilagor. Använd teckensnitt Times New Roman, storlek 12.

Föransökan ska innehålla följande:

- **Försättsblad** där det framgår (a) preliminär programtitel, (b) tilltänkt programchef och (c) tilltänkt programvärd, samt (d) kontaktperson för ansökan med fullständiga kontaktuppgifter.
- **Huvuddelen** av föransökan (högst fem sidor) ska innehålla beskrivning av följande delar:
 1. Programidé, mål och ansats
 2. Programmets vetenskapliga bidrag
 3. Konsortiets tilltänkta ledning och organisation
 4. Programmets förväntade samhällsnytta
- **Cv:n** för högst fem nyckelpersoner (max en sida per person)

Övriga anvisningar

Vänligen observera att det till fullständig ansökan i steg 2 ska fogas ett intyg som bekräftar att den tilltänkta programvärden är beredd att ta på sig programvärdskapet och ställa nödvändiga resurser till förfogande, samt accepterar Mistras regler för indirekta kostnader. Intyget ska vara undertecknat av rektor, vd, eller motsvarande. Läs mer om vad det innebär att driva Mistraprogram här: <https://mistra.org/att-driva-mistraprogram/>

Budget bifogas endast till fullständig ansökan i steg 2. Sökt belopp från Mistra ska ligga i intervallet 20–40 MSEK.

Mistra omfattas av offentlighetsprincipen, vilket innebär att alla inkomna handlingar till Mistra, inklusive ansökningar, är allmänna handlingar och kan begäras bli utlämnade. Under vissa förutsättningar kan uppgifter sekretessbeläggas.

Personuppgifter som inkommer hanteras i enlighet med gällande dataskyddslagstiftning. Mer information finns i [Mistras integritetspolicy](#).

Föransökan skickas som en sammanhållen pdf per e-post till mail@mistra.org och ska vara Mistra tillhanda senast 4 december 2025, kl. 16.00.

Vid eventuella nyansskillnader mellan den svenska och engelska versionen av utlysningen äger den svenska företräde.

Utvärderingskriterier

Föransökningar i steg 1 kommer att utvärderas enligt de fyra huvuddelar som ingår i ansökan enligt ovan.

Tidplan

2025

7 oktober: utlysning steg 1 öppnar

4 december: utlysning steg 1 stänger

2026

18 februari: beslut om vilka konsortier som inbjuds att inkomma med fullständig ansökan

15 april: sista dag för konsortier att inkomma med fullständig programansökan

9 juni: beslut om tilldelning

2027

Programmet startar enligt överenskommelse

Referenser

1. IUCN 2025. The IUCN Red List of Threatened Species. <https://www.iucnredlist.org>.
2. Stenzel, F., Ben Uri, L., Braun, J., Breier, J., Erb, K., Gerten, D., Haberl, H., Matej, S., Milo, R., Ostberg, S., Rockstrom, J., Roux, N., Schaphoff, S. and Lucht, W. 2025. Breaching planetary boundaries: Over half of global land area suffers critical losses in functional biosphere integrity. *One Earth* 8, 101393, August 15, 2025.
3. SLU Artdatabanken 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020.
4. Naturvårdsverket 2025. Rapportering enligt artikel 17 i art- och habitatdirektivet till EU. Naturvårdsverkets diarienummer: NV-03729-21
5. European Environment Agency 2025. Europe's environment and climate: knowledge for resilience, prosperity and sustainability. EEA Report. doi:10.2800/3817344

6. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1991 om restaurering av natur och om ändring av förordning (EU) 2022/869.